

Till
Utbildningsdepartementet

Remissyttrande

Almega Utbildning (nedan kallat förbundet) har getts möjlighet att lämna synpunkter på **betänkandet Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning (SOU 2024:81)** och vill framföra följande.

Almega Utbildning är en arbetsgivar- och branschorganisation för fristående förskolor och skolor. Förbundet har cirka 820 medlemmar med tillsammans ca 420 000 barn och elever i verksamheterna. Förbundets medlemmar är bundna av kollektivavtal och är verksamma över hela landet.

Sammanfattning

Förbundet **tillstyrker**:

- förslagen om betyg C i svenska 3 för lärare i förskoleklass och skola
- förslagen om att försöksverksamheten med KPU 60 och KPU 75 förlängs till och med 2030, att vidareutbildning av lärare och förskollärare som saknar behörighet permanentas (VAL) samt att satsningen på arbetsintegrerad lärarutbildning förlängs till och med 2032 (AIL).
- att utrymmet för ämnesstudier och ämnesdidaktiska studier ska öka
- att de förskolepedagogiska och fritidspedagogiska områdena ska stärkas
- att tiden för UVK minskas och att det läggs ett ökat fokus på praktiktäna innehåll
- att KPU 90 får en ny utformning
- att yrkeslärarutbildningen ska utvecklas
- att en del av VFU tidigareläggs till första året i alla lärarutbildningar
- förslagen i kapitlen 15, 16 och 17
- förslagen om resursförstärkningar av lärarutbildningarna, dock med eget förslag

Förbundet **avstyrker**:

- förslagen om betyg D i svenska 3 för lärare i förskola

Förbundet **föreslår**:

- att lärare i förskolan ska ha betyg C i svenska 3
- att lärare i ämneslärarutbildningen ska ha betyg C i den senaste kursen i åtminstone ett av ämnena
- att samverkan mellan lärosäten och skolväsendet om praktiktäna forskning ytterligare stärks för att även höja kvaliteten på lärarutbildningarna
- att det i de föreslagna resursförstärkningarna i kap. 18 också införs en kvalitetspremie samt en omfördelning av resurserna för att öka ersättningen för HST – enligt Svenskt Näringslivs yttrande över betänkandet.

Inledning

En viktig del i att bedriva utbildning av god kvalitet är att kunna rekrytera skickliga och legitimerade lärare. Lärares utbildning och kompetens är av absolut största betydelse för elevernas kunskapsresultat. Antagningen till och innehållet i lärarutbildningen har därför stor betydelse för skolväsendet och för de barn och elever som sedan möter lärarna.

Det är också därför som Almega Utbildning ställer sig bakom förslaget att höja antagningskraven till lärarutbildningen genom betyget C i svenska. Men förbundet anser att utredningen inte gått tillräckligt långt, utan att även kraven på ämneskunskaper måste höjas till C, i åtminstone ett av ämnena.

Förbundet anser också att samordningen mellan de föreslagna nya läroplanerna samt denna utrednings förslag om kompetensutveckling för lärarna på lärosätena för att matcha kommande förändringar är positiva.

Förbundet anser att det är mycket positivt att utbildningen omformas så att ökad vikt läggs på kunskaper om såväl hur elever lär sig genom kognitionsvetenskap som förmåga att lära ut såsom metodik/didaktik. Förbundet tillstyrker förslagen om så kallad best practice när det gäller exempelvis läs- och skrivinlärning via Phonics, där det blir tydligt att undervisningen ska vila på vetenskaplig grund. Förbundet konstaterar dock att elever även har svårigheter att klara ämnet matematik och skulle önska en motsvarande förstärkning av bästa sätt att lära ut även matematik.

Almega Utbildning anser i samband med ovanstående att det är av stor vikt att alla lärosäten lägger in VFU tidigt under utbildningen, samt att VFU-perioderna alltid efterföljs av samtal mellan elev, handledare och lärosäte för att säkerställa elevens motivation och förmåga att genomföra utbildningen.

Förbundet hänvisar också till Svenskt Näringslivs yttrande över detta betänkande när det gäller resursförstärkningar och ersättningar för lärarutbildningarna.

Synpunkter på respektive förslag

Kap. 11 Bättre förberedda och mer motiverade studenter

11.3 Skärpta kunskaper i svenska

Regeringens förslag: Utöver nuvarande krav på särskild behörighet ska även betyg C krävas i kursen Svenska 3 eller Svenska som andraspråk 3 för utbildning i förskoleklass och skola. För förskollärare ska betyg D krävas i Svenska 3 eller Svenska som andraspråk 3. För lärare i fritidshem ställs inte sådant krav.

Förbundet avstyrker förslaget om betyget D i svenska för förskollärare och anser att samma krav om C i svenska bör gälla både förskollärare och lärare i skola.

Därutöver föreslår Almega Utbildning krav på betyget C i den senast genomgångna gymnasiekursen även för ämneslärare i åtminstone ett av de valda ämnena.

Förbundet ser svårigheterna med att antalet sökande riskerar att sjunka med höjda antagningskrav i svenska och, som förbundet föreslår, i minst ett av ämnena i ämneslärarutbildningen. Men ska antagningskraven höjas är det just nu ett gott tillfälle då demografirapporter visar att barnantalet sjunker och det finns möjlighet att i högre utsträckning kräva bättre förberedda och mer motiverade lärarstuderande för att både höja kunskapsnivån bland de studerande och öka genomströmningen på lärarutbildningen. Trots att det kan minska antalet examinerade lärare under en period, kan det antas motsvaras av minskat behov av lärare i skolorna.

Förbundet väljer att föreslå att kravet på betyget C i Svenska 3 även ska omfatta förskollärarna. Vi förstår varför förslaget avser betyget D i Svenska 3, då ett höjt krav skulle riskera innebära att vissa lärosäten inte skulle få tillräckligt antal sökande för att bedriva förskollärarytbildning. Dagens möjligheter till campus och distansundervisning innebär dock en lösning för detta, åtminstone sett ur ett studerandeperspektiv. I förskolan läggs grunderna för barns språkliga utveckling. Det innebär enligt förbundets mening att det är än mer väsentligt att även förskollärare har en god kompetens i svenska.

När det gäller Almega Utbildnings förslag till krav på betyget C även för ämneslärare i åtminstone ett av de valda ämnena, så har det samma grund för förslaget som utredningen vilar sina höjda antagningskrav på. Det handlar just om bättre förberedda och motiverade elever för högre kompetens och ökad genomströmning på utbildningen. Den betydelse läraren har för elevers kunskapsresultat är av så stor vikt att det motiverar ett höjt antagningskrav även avseende åtminstone ett de övriga ämnena en lärarstuderande väljer för sin ämneslärarytbildning.

11.8 Krav på lämplighet för utbildningen

Utredningens bedömning: Det bör även fortsättningsvis vara möjligt för lärosätena att använda lämplighet för utbildningen som ett särskilt behörighetskrav.

Förbundet tillstyrker bedömningen.

Kapitel 12 Alternativa vägar till en lärarexamen

Utredningens förslag: Försöksverksamheten med KPU 60 och KPU 75 förlängs till och med 2030. Vidareutbildning av lärare och förskollärare som saknar behörighet permanentas (VAL). Satsningen på arbetsintegrerad lärarytbildning förlängs till och med 2032 (AIL).

Förbundet tillstyrker förslagen.

Förbundet bedömer att de kompletterande lärarytbildningarna i sina olika former vänder sig till de grupper som inte automatiskt skulle välja den ordinarie lärarytbildningen. Det sammantaget bidrar till ett ökat antal lärare.

VAL fyller en viktig funktion genom att ge obehöriga förskollärare och lärare möjlighet att kombinera studier med arbete och slutligen avlägga en examen. Det krävs dock en tydlig finansiering av VAL för att kunna

När det gäller arbetsintegrerad utbildning (AIL) behöver fler huvudmän erbjuda utbildningsanställningar för att utbildningen ska kunna erbjudas ännu fler. Här är viktigt att skolväsendet tar ett ökat ansvar så att platserna blir fler, vilket också ger goda möjligheter att säkra kompetensförsörjningen på den egna enheten.

Kapitel 13 Ökat behov av samverkan

13.4.2 Praktisknära forskning för närmare samverkan mellan lärosäten och skolväsendet

Förbundet bedömer att samverkan mellan lärosäten och skolväsendet om praktisknära forskning ytterligare kan stärka lärarytbildningen.

Utredningen lämnar inga ytterligare skarpa förslag under denna punkt, men såsom en del av grundarna för ifous vill förbundet framföra följande.

Ifous står för *innovation, forskning och utveckling i skola och förskola* och är ett fristående forskningsinstitut som drivs som en ideell förening. Grundande medlemmar är **Sveriges kommuner och regioner (SKR), Almega utbildning och Idéburna skolors riksförbund**. Ifous uppdrag är att vara en nationell plattform för skolans FoU-arbete och att ge stöd i utvecklingen av en utbildning som vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Förutom de grundande medlemmar har Ifous också ett antal stödjande medlemmar. De flesta är skolhuvudmän – både kommunala och fristående – men även andra som intresserade av frågor som praktisknära forskning och forskningsbaserad utveckling.

Ifous samordnar skolhuvudmännens medverkan i ULF genom att ansvara för tillsättningen av huvudmännens ledamöter i modernas ledningsgrupper och till den nationella styrgruppen. I det arbete som pågick fram till 1 januari 2025 – med att dels ta fram ett förslag till ULF-avtal, dels förbereda den permanenta verksamheten – var Ifous med som en koordinerande part för alla landets skolhuvudmän. Ifous är från 2025 också värd för det nationella ULF-kansliet.

Mot den bakgrunden kan förbundet inte nog påtala vikten av att samverka mellan lärosäten och skolväsendet för att öka den praktisknära forskningen. Med ULF-avtalen som grund finns många synergieffekter för lärosätena med att hitta best practice och stärka lärandet på vetenskaplig grund. Det kan leda till ytterligare ökad förmåga på lärosätena att förmedla kunskaper om exempelvis både didaktik och kognitionsvetenskap.

Kapitel 14 Utveckla innehållet i utbildningarna

Förbundet vill här peka på den undersökning som Ungdomsbarometern genomfört på uppdrag av Svenskt Näringsliv, där endast var tredje nytexaminerad lärare ansåg att dagens lärarutbildningar gjort dem väl förberedda för att arbeta som lärare. Medan merparten – åtta av tio – var relativt nöjda med den verksamhetsförlagda utbildningen var kritiken hård mot de statliga lärosätenas bidrag, både vad gäller innehållet och lärarnas undervisning. Bara 32 procent var relativt nöjda med hur dagens lärarutbildning förbereder blivande lärare i att bedöma och betygsätta elever. Ännu färre (cirka 30 procent) var relativt nöjda med hur de förberetts att lära elever att läsa respektive skriva. Allra mest kritiska var lärarna i undersökningen när det gäller hur väl förberedda de är för att hålla ordning och skapa studiero i klassrummet där hela 60 procent var relativt missnöjda (Ungdomsbarometern, 2024).

Med resultaten i Ungdomsbarometern är det tveksamt om de förslag om att utveckla innehållet i utbildningarna är tillräckliga och är det rätt saker som utvecklas? Finns skäl att ytterligare fördela om undervisningstid och områden? Frågan är också om det finns en tydligt klarlagd bild av vilka problem som behöver lösas i lärarutbildningen. Direktiven styr hårt mot en viss inriktning och utveckling av innehållet i lärarutbildningarna, men är förändringarna tillräckliga för att den blivande lärarkåren kommer att vara ordentligt förberedd och undervisningsskicklig framöver?

Förbundet vill här också hänvisa till Svenskt Näringslivs yttrande över förslagen i betänkandet.

Utredningens förslag i kap. 14 i korthet:

- Att utrymmet för ämnesstudier och ämnesdidaktiska studier ska öka
- Att det förskolepedagogiska och fritidspedagogiska områdena ska stärkas
- Att tiden för UVK minskas och att det läggs ett ökat fokus på praktisknära innehåll
- Att KPU 90 får en ny utformning
- Att yrkeslärarutbildningen ska utvecklas
- Att en del av VFU tidigareläggs till första året i alla lärarutbildningar

Med det ovan sagda, vill förbundet ändå tillstyrka förslagen.

Kapitel 15 och 16, Ökat fokus på kognitionsvetenskap samt undervisning om läs- och skrivinlärning, samt kapitel 17 Uppdaterade examensmål

Förbundet vill endast lämna en synpunkt när det gäller kap. 16, dvs. undervisning om läs- och skrivinlärning. Förbundet anser att det är klokt att stärka kunskaperna i undervisning om läs- och skrivinlärning. Det är dock också viktigt för eleverna att lära sig matematik, där många elever inte når godkänt. Det innebär att lärarutbildningarna behöver satsa ytterligare på best practice och ämnesdidaktik i både grundlära- och ämneslärarutbildningarna för att bättre kunna stödja eleverna i framförallt grundskolan.

Förbundet tillstyrker i huvudsak förslagen i ovanstående kapitel.

Kapitel 18 Kvalitetsförstärkningar för lärarutbildningarna

Med färre studenter och oförändrade anslag blir det mer resurser till utbildningarna. Förändringarna genomförs vid rätt tillfälle eftersom barnkullarna minskar kraftigt enligt utredningens analys. Förbundet anser att det är positivt att de resurser som frigörs föreslås vara kvar i systemet för att användas till en höjd ersättning, vilket innebär möjligheter till en ökad kvalitet i lärarutbildningarna.

Almega Utbildning bedömer dock att resurserna måste användas effektivt med målet att kvalitetsförbättringar ska ske. Därför hänvisar förbundet till den nya resursmodell för lärarutbildningarna som Svenskt Näringsliv gör, där det ska ingå en kvalitetspremie som ska styra mot ökad kvalitet i utbildningarna. Det är i det sammanhanget också av vikt att huvuddelen av de resurser som används till att generellt höja den så kallade studentpengen, prioriteras mot ersättningen per helårsstudent (HST), i stället för helårsprestation (HPR). Tanken med detta är att stimulera lärosätena till att upprätthålla kvalitetskraven på lärarstudenterna.

Förbundet tillstyrker därmed utredningens förslag om kvalitetsförstärkningar för lärarutbildningarna, men föreslår att även en kvalitetspremie ingår i förstärkningen, samt att resurserna riktas i första hand mot ersättning per helårsstudent (HST).

För Almega Utbildning

X

Andreas Mörck
Förbundsdirektör

X

Gudrun Rendling
förbundsjurist